

Psykologers upplevelse av barn och behandling inom barn- och ungdomspsykiatri vid psykisk ohälsa hos förälder

Helena Simonsson, leg psykolog, specialist i klinisk psykolog

Handledare: **Ulf Axberg**, leg psykolog, leg psykoterapeut,
univ. lektor, docent, GU

Jennifer Strand, leg psykolog, univ. lektor, fil dr, GU

- **Barn till föräldrar med psykisk ohälsa – riskgrupp att utveckla egen psykisk ohälsa**
(Beardslee, Versage & Gladstone, 1998; Elgar, Mills, McGrath, Waschbusch & Brownridge, 2007; Goodman & Gotlieb, 1999; Weissman et al., 2016)
- **Definition av psykisk ohälsa – från svåra psykiatriska tillstånd till olika former av mildare symtom som varierar i intensitet och varaktighet** (Folkhälsomyndigheten, 2017)

- 20 procent av alla vuxna svenskar lider av psykisk ohälsa (kliniska kriterier) (OECD, 2013)
- **Svensk studie:**
sex procent av barn födda 1987-1989 hade en förälder som, innan barnet fyllt 18 år, vårdats inneliggande pga psykisk sjukdom (Hjern & Manhica, 2013)
- **Norsk studie:**
37 procent av barnen i den norska populationen har minst en förälder med psykisk ohälsa (Torvik & Rognmo, 2011)

Stress och sårbarhetsmodellen

- Barnets egen **motståndskraft**
- Psykisk ohälsa hos förälder – **riskfaktor**
- **Skyddande faktorer** – välfungerande förälder, skola, socialt nätverk

(Broberg, Almqvist, Risholm Mothander & Tjus, 2015)

Anknytning och omvårdnadssystem

- **Samspel barn – förälder** påverkas negativt vid psykisk ohälsa hos förälder
- **Anknytning** – psykologiska bandet mellan barn-förälder
- Förälderns **omvårdnadsförmåga** har störst betydelse för barnets anknytningsutveckling

(Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander, 2006; Broberg et al., 2015)

Föräldraförmåga

- **Föräldraförmåga** – uppfylla barnets grundläggande behov, skydda, visa känslomässig värme, stimulera, vara stabil (Cleaver, Unell & Aldgate, 2011)
- **Föräldra-barnrelationen** fungerar sämre vid psykisk ohälsa hos förälder (Cederblad, 2003; Oyserman, Mowbray, Allen Meares & Firminger, 2000; Riebschleger, 2004; Van Loon, Van de Ven, Van Doesum, Witteman Hosman, 2014).
- **Föräldraförmåga och föräldra-barnrelationen** – viktigaste faktorerna som påverkar barnets välbefinnande (Stewart-Brown & Schrader-McMillan, 2011).

Omvända roller

- Ansvar, oro, skam/skuld, berättar inte om hemsituationen (Socialstyrelsen 2013)
- **Omvända roller** – vanligt vid psykisk ohälsa hos förälder (Aldridge & Becker, 2003; Van Loon, Van de Ven, Van Doesum, Hosman & Witteman, 2017)
- **Omvända roller** – ansvar för förälderns mående, hemmet och ev. syskon (Aldridge, 2006)
- Risk för psykisk ohälsa i vuxen ålder (Hooper, DeCoster, White & Voltz, 2011)

Inlärningsteori

- Föräldern reagerar med ångest vid en situation - oro väcks hos barnet - situationen associeras med ångest
- Föräldern kan förstärka barnets ångest genom ständig närvaro vid ångestväckande stimuli
- Svårare förbättras i sin ångeststörning om både barnet och föräldern har liknande problem (Cobham, Dadds & Spence, 1998)

Modellinläring

- **Modellinläring** – barn som iakttar hur en förälder, som ger god omvårdnad, beter sig gynnar utvecklingen av psykisk hälsa (Broberg et al., 2015)

Syfte

- Öka kunskapen om hur verksamma psykologer inom BUP upplever att barnet och behandlingsarbetet påverkas när det förekommer psykisk ohälsa hos föräldern

Metod

- **Kvalitativ studie** – tio legitimerade psykologer verksamma på BUP
- **Fyra huvudteman:**
 - Barnet
 - Föräldern
 - Samverkan
 - Behandling

Resultat

- Stor grupp barn till föräldrar med psykisk ohälsa som är aktuella på BUP
- Barn och behandlingsarbete kan påverkas negativt vid psykisk ohälsa hos föräldern

Barnet

- **Barnet kan bli mer:**
 - oroligt
 - ansvarstagande
 - skuldbelagt

Föräldern

- Relationen barn – förälder påverkas ofta negativt
- Föräldraförmågan kan vara nedsatt, vilket kan försvåra upptäckten av barnets problem och behandla dessa
- Föräldern som rollmodell kan vidmakthålla och försvåra läkning hos barnet

Samverkan

- Familjerna har ofta flera vårdgivare inkopplade med olika problemformuleringar
- Ökat krav på att höja kvaliteten på teamarbete och samverkan

Behandling

- Behandlingsarbetet med barnet är ofta mer resurs- och tidskrävande och det är svårare att få ett positivt behandlingsutfall
- Behandlingsarbetets inriktning har förändrats från familj till individ inom BUP

- Preventivt arbete
- Om förälderns mående förbättras bidrar det till ett mer välfungerande föräldraskap vilket i sin tur förbättrar barnets psykiska hälsa

TACK

helena.m.simonsson@gmail.com